

Türkiye Dünyanın Neresinde?

Olumlu ya da olumsuz, uzunca bir süredir küreselleşmenin etkilerine şiddetli bir biçimde maruz kalıyoruz. Özellikle yaşadığımız ekonomik kriz nedeniyle profesyonel bir sözcük olmaktan çıkıp lanete dönüşen küreselleşmeye karşı hep ikircikli bir tutum sergiliyoruz. Bir uçta küreselleşmeyi emperyalizmin yeni bir biçimi olarak görenler, diğer uçta ise tüm zenginliğimizi tamamen küreselleşmeye bağlayanlar, yaşayıp gidiyoruz. Anlayacağınız, küreselleşme, körün fili tarifine benziyor. Aslında dünyanın hem göz kamaştıracak kadar zengin, hem de iç karartacak kadar yoksul olduğu ve bu anlamda ikili bir yapı gösterdiği de bir gerçektir.

Nayan Chanda *Küreselleşmenin Sıradışı Öyküsü* adlı çalışmasında, tacirlerin, vaizlerin, maceraperestlerin ve savaşçıların küreselleşmeyi nasıl biçimlendirdiklerini anlatırken yolculuğa Buzul Çağı'nın sonlarında Afrika'dan başlıyor ve farklı bir bakış açısıyla günümüze kadar geliyor. Chanda, bu ilginç kitabının "Küreselleşme: Profesyonel Sözcükten Lanete" bölümünde küreselleşme (globalization) kelimesinin ilk kez 1961 yılında Webster'de yer aldığını yazarken deyimden ortaya çıkmasında dünyanın küçülmesinin çok önemli bir rol oynadığını öne sürmektedir. Dünyanın küçülmesinin en önemli işareti ise, ironik bir biçimde, 4 Ekim 1957 yılında Baykonur Uzay Üssü'nden bir Sovyet uydusu olan Sputnik'in uzaya fırlatılmasıdır. Sputnik dünyanın çevresini 96 dakikada dolaşüyor ve uçuş yolu altıda dünyanın her yerinde duyulabilecek bir radyo sinyali yayınlıyordu. Küresel haber çağı başlamıştı ve dünyayı şaşırtıcı biçimde küçültmüştü.

1998 Nobel İktisat Ödülü sahibi Hintli iktisatçı Amartya Sen, müstesna eseri *Identity and Violence* adlı kitabının önsözünde, bir yurtdışı seyahatinden İngiltere'ye dönerken havaalanında pasaport polisinin anlaşılması zor bir felsefi sorusuna muhatap olur. O sıralarda Cambridge Üniversitesi Trinity Kolej müdürlüğü yapan Sen, Hint pasaportunu didik didik eden polise İngiltere'deki ikametgah adresini giriş formuna yazınca, pasaport polisi kendisine ev sahipliğinden hoşnut olduğu Trinity Kolej müdürünün yakın arkadaşı olup olmadığını sorar. Kendi kendisiyle nasıl arkadaş olabileceğini düşünmeye başlayan Sen, tanıyanların ifadelerine göre son derece yumuşak karakterli birisi olduğu için, bu soruyu "evet" diye yanıtlamaya karar verir. Ancak bir süre bu cevabı verip vermemekte tereddüt ettiği için polis şüphelenmeye başlar. Mesele daha sonra anlaşılır. *The Illusion of Destiny* alt başlığıyla yayımlanan kitabın daha önsözünde büyük bir "kimlik" tuğlasının kafamıza düştüğüne şahit oluyoruz. Aslında tam bir "küresel vatandaş" olan Amartya Sen'in başına gelen olay, yazımızın ana fikrini ortaya çıkarması açısından son derece anlamlı bir örnektir. Bu anlamda Batı'nın liberal olduğu bir illüzyondan ibarettir.

Çeşitli düzeylerde birbirinden çok farklı ve çok sayıda aidiyetlerimiz olduğunu, birbirimizle çok çeşitli biçimlerde iletişim kurabileceğimizi açıkça görmemiz gerektiğini öne süren Amartya Sen, bu aidiyetlerimizden hangilerine ne zaman öncelik vereceğimize ancak kendimizin karar verebileceğimizi ifade ederken ütopyik de olsa "tam demokratik ortamdan" söz etmektedir. Son yıllarda uygarlıklar çatışması söylemiyle dini aidiyetlerimiz arasına sıkıştırılıp tekil bir sınıflandırılmaya tabii tutularak sürekli bir biçimde "istisnai" zamanlar yaşıyoruz; baskı altında tutuluyoruz da diyebiliriz. Oysa küreselleşme, özellikle teknoloji, enformasyon ve bilginin küreselleşmesi, Sen'e göre bu baskılara alternatifler geliştirebileceğimiz yeni süreçlerin habercisidir. Kuşkusuz, bu alternatifler küresel yoksullukla mücadele ederek ve küresel adalet sağlayarak geliştirilebilir.

* * *

Peki, böyle bir dünyada yurt ve dünya kamuoyu gerek küresel aidiyetlik gerekse küreselleşmenin etkilerini hissetmek bakımından nasıl bir tutum sergilemektedir. GlobeScan yönetiminde 25 ülkede 25.000 kişiden fazla kişiyle görüşülerek gerçekleştirilen ve Türkiye halkasını Yöntem Araştırma Danışmanlık Ltd.'nin oluşturduğu "Küresel Trendler" araştırmasına göre 2001-2009 döneminde küreselleşmenin dünya kamuoyu üzerindeki pozitif etkisi kısmi de olsa erozyona uğramakta ve %60'lardan %50'lere düşmektedir. Buna karşılık Türkler küreselleşmeden önemli ölçüde negatif etkilenmekte ve 2002 yılında %60'lara ulaşan pozitif etki 2009'da %20'lere düşmektedir. Öte yandan genel olarak dünya kamuoyunun %46'sı kendilerini küresel vatandaş olarak hissederken bu oran Türkiye'de ancak %34 olarak tespit edilmiştir.

Küreselleşmenin etkisi küresel vatandaş olarak hissetme duygusu birlikte analiz edildiğinde ortaya çıkan matrix hem ilginç hem de düşündürücüdür. Matrixin dikkatli analizinden anlaşılacağı üzere Türkler "içe kapanık" bir tutum sergilemekte küreselleşmeye ve küresel yurttaşlığa bakış açısından Rusya, Pakistan ve Endonezya yurttaşları ile aynı kadranda yer almaktadırlar.

